

Antropologia mediów

Wykład II

Krzysztof Gajewski
Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 21 października 2021

Spis treści

1	Pojęcie medium	2
2	Medium jako rozszerzenia człowieka	2
3	Marshall McLuhan i determinizm technologiczny	3
4	Marshall McLuhan i globalna wioska	4
5	Przekazniki gorące i chłodne	4
6	Literatura	5

---

1 Pojęcie medium

Definicje słownikowe

1. nośnik jakiegóż przekazu lub wyrażanej treści, środek komunikacji pomiędzy ludźmi
2. książk. środowisko, w którym zachodzi określone zjawisko
3. ezot. osoba podatna na hipnozę, zdolna do jasnowidzenia i telepatii
4. jęz. strona zwrotna czasowników
5. szt. tworzywo, z którego artysta tworzy dzieło sztuki
6. techn. nośnik energii lub transmisji
7. inform. nośnik danych
8. muz. zakres średnich tonów, średni rejestr danego głosu
9. chem. rozpuszczalnik

2 Medium jako rozszerzenia człowieka

Richard Dawkins: fenotyp rozszerzony

- ptaki — gniazda
- bobry — tamy
- termity — termitiery
- pająki — sieci
- ludzie — ...?

Marshall McLuhan:

„Wszystkie odmiany techniki są przedłużeniami naszego ciała i układu nerwowego”

- mowa, pismo, liczba, papier, liczydło, komputer → umysł, intelekt, świadomość
- ubranie, mieszkanie → skóra
- droga, koło, rower, samolot, samochód → nogi
- książka, prasa, fotografia → oko

-
- telegraf, telefon, fonograf, radio → ucho
  - telewizja, film → ucho i oko¹

3 Marshall McLuhan i determinizm technologiczny

Zdrowy rozsądek

„— Media tak jak i inne wynalazki techniczne nie są ani dobre, ani złe same w sobie. O wszystkim decyduje użytek, jaki z nich robimy!”

- Marshall McLuhan: „skostniała postawa technicznego idioty”

”Treść” środka przekazu jest bowiem jak soczysty kawał mięsa przyniesiony przez włamywacza, aby odwrócić uwagę psa podwórzowego

- Przekaznik jest przekazem (*The medium is the Message*, 1964)

„Przekazem” dowolnego środka przekazu lub techniki jest zmiana skali, tempa lub wzorca, jaką ten środek wprowadza w ludzkie życie. Kolej nie wprowadziła ruchu, transportu, koła czy drogi w życie społeczności ludzkiej, lecz przyspieszyła i zwiększyła skalę wcześniejszych funkcji, stwarzając warunki do powstania całkowicie nowych rodzajów miast oraz nowych rodzajów pracy i wypoczynku. Nie miało tu znaczenia, czy działała w środowisku tropikalnym czy na Północy. Zjawisko to było niezależne od typu ładunku czy treści kolejowego środka przekazu

- Przekaznik jest masażem (*The Medium is the Massage*, 1967)

Treścią jednego medium jest inne medium

- treść pisma = mowa
- treść druku = pismo
- treść telegrafu = druk
- treść radia (telegraf bez drutu) = telegraf
- treść filmu = powieść, dramat lub opera
- Galaktyka Gunterberga — formy doświadczeń, postaw umysłowych i ekspresji ulegają modyfikacji w procesie przekazu ze względu na medium, najpierw zostały zmodyfikowane przez alfabet fonetyczny, a następnie przez druk (inspiracja: A. Lord, Pieśniarz i jego opowieść)
- Światło i energia elektryczna eliminują z ludzkich działań czas i przestrzeń

---

¹ *The Extensions of Man* (1964)

---

4 Marshall McLuhan i globalna wioska

- „Nowa elektroniczna współzależność ponownie tworzy świat w postaci **globalnej wioski**”
- „Interioryzacja techniki alfabetu fonetycznego przenosi człowieka z magicznego świata ucha do neutralnego świata wizji”

5 Przekazniki gorące i chłodne

McLuhan w *Zrozumieć media* pisze o:

- gorącym uchu i zimnym oku: „Ucho jest nadwrażliwe. Oko jest zimne i obojętne”
- zimnej telewizji: „Widz musi uzupełnić to, o czym jedynie napomknięto w mozaikowym kobiercu punkcików”

Medium gorące (*hot*)

- nie wymaga zaangażowania ze strony użytkownika
- przedłuża pojedynczy zmysł z „wysoką rozdzielczością”, z silnym nasyceniem informacjami.
- ma charakter mechaniczny, jednolity, powtarzający się

Medium chłodne (*cool*)

- zmusza odbiorcę do zaangażowania i kooperacji

Media, techniki, kultury	
Gorące (hot)	chłodne (cool)
radio	telefon
film (kino)	telewizja
fotografia	film rysunkowy (komiks)
alfabet fonetyczny	hieroglify, ideogramy
druk (gazeta)	pismo
topór stalowy	topór kamienny
USA	„kraje zacofane”
„mieszczuch”	„wieśniak”
epoka mechanizacji	epoka telewizji
walc	twist
jazz klasyczny	cool jazz
pisanie metodami, zestawami	pisanie aforyzmami
transmisja koncertu	transmisja próby koncertu
hipnoza	halucynacja
brak poczucia humoru	figiel, dowcip, psikus

---

6 Literatura

1. Richard Dawkins, Fenotyp rozszerzony, przeł. Joanna Gliwicz, Prószyński i S-ka, Warszawa 2003.
2. Marshall McLuhan, Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka, przeł. Natalia Szczuka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004.
3. Marshall McLuhan, Quentin Fiore, The Medium Is the Message: An Inventory of Effects, Penguin Books, Londyn 1967.